

De beginjaren van het ABVV

Het proefschrift van Rik Hemmerijckx, "Van Verzet tot Koude Oorlog", is bijzonder sterk gestoffeerd. Het bevat een brok geschiedenis van de Belgische linkerzijde, de arbeidersbeweging, het Europa tijdens en na Wereldoorlog II en de beginjaren van de Koude Oorlog. Rijk, jawel niet in de laatste plaats aan stof tot overweging. Voor de socialist van vandaag, over de rol van het jonge ABVV bij de scheuring van het Wereldvakverbond, de betekenis van het Marshallplan, de vestiging van de Amerikaanse hegemonie, ook in Europa. En voor de communist, meer bepaald de Belgische, die deze periode nog beleefd heeft. Veel zijn het er al niet meer. Laat me meteen eerlijk zijn: zelf werd ik KP-lid in 1949, het jaar waarin de sindsdien maar aanslepende neergang van de partij zich inzette. En toch lees ik bij Hemmerijckx tal van dingen waarvan ik nooit eerder weet heb gehad, tenzij in de vorm van een zeer partijgekleurde versie van de feiten en van de rol van de betrokkenen.

Uiteraard beperkt Hemmerijckx zich tot zijn thema, het syndicale verzet, de oprichting van het ABVV met vooral socialistisch en communistisch geïnspireerde componenten, en het uiteindelijk verdrijven van de communisten uit alle leidende functies in het nieuwe vakverbond. En hoe de Luikenaar André Renard zich te handhaven wist...

André Renard werd te Luik de oppermachtige syndicalistische chef. Hij stuurde het ABVV de weg van de economische structuurhervormingen en democratie op. Burnelle, de opvolger van Lalmand aan het hoofd van de KPB, hoopte van zijn partij de politieke spreekbuis van het ABVV te maken, en nam daartoe het ABVV-programma over. Maar onder het Lalmand-bewind had de partij daartoe de kans reeds definitief verkeken.

Het is geen mooi, herhaaldelijk een pijnlijk verhaal, hoe in de eerste plaats de vooroorlogse BVV-ers¹, voornamelijk onder impuls van Louis Major, er in slaagden, de communistische eenheidsyndicaten (BVES) op te slorpen en hun leiding uit het ABVV te verwijderen. Evenmin is het opbeurende leetuur, kennis te moeten nemen van de wijze waarop communisten, en vooral het Politiek Bureau van de KPB onder de leiding van Edgar Lalmand, blunder op blunder stapelden, culminerend in het ontslag van Theo Dejace uit het nationaal secretariaat van het ABVV. De KPB, die luid de onafhankelijkheid van het nieuwe vakverbond propageerde, legde de eenheidsyndica-

ten dan weer een rigide partijdiscipline op. Hun positie binnen het ABVV werd aldus vlug onhoudbaar. En vele syndicale militanten, ook KP-leden, losten de tegenspraak tussen de onafhankelijkheidstheorie en de partijpraktijk op door de KPB de rug toe te keren ... Een en ander lag mee aan de grondslag van het feit dat bij de parlementsverkiezingen van juni 1949 de KP zowat gehalveerd werd, vergeleken met de verkiezingen van februari 1946. En ze zowel elke hoop op terugkeer in de regering als op het behoud van enige betekenis hebbende posities in het ABVV voorgoed vaarwel kon zeggen. Nadat de toekomst drie jaar voordien op beide terreinen zo rooskleurig had geleken.

Hemmerijckx gaat op dat alles zeer leesbaar en geloofwaardig in. Dat is wel iets minder het geval bij de behandeling van de tweede verklaring voor de vroege afgang der KPB: haar kritiekloze navolgen van de buitenlandse politiek van de USSR. Hier doet Hemmerijckx zich herhaaldelijk af met een of ander Jantje-Van-Leiden of het naschrijven van een terzake lange tijd opgedmakend cliché. Vnl. wat betreft de door de Amerikanen zwaar in de verf gezette veronderstelling dat het de Sowjets na hun overwinning in mei 1945 zowat om werelddominantie te doen was. Terwijl het te Moskou meer om de vrees ging, om als een door de oorlog verzwakte land geconfronteerd te zullen worden met de expansiedrift van het 'Amerikaanse imperialisme', ditmaal door de Duitsers gesteund. Wat niet betekent dat Hemmerijckx overal ongelijk heeft. Waar hij te keer gaat tegen de simplistische kritiek vanuit Moskou op de West-Europese sociaal-democratie kan men hem meestal alleen maar bijtreden. Het simplisme woedde trouwens langs beide kanten.

Toch lijkt hij hier meer op vlugge lectuur dan op eigen gedegen research voort te gaan. En dat is gelukkig niet het geval waar hij het over de scheuring van het Wereldvakverbond en de oprichting van het IVVV² heeft. En meer van nabij de rol van de ABVV-leiding daarbij belicht. Het AF of L³ dat zelf niet bij het Wereldvakverbond aangesloten was, nam het voortouw in de campagne tot zijn verdwijning uit West-Europa en richtte daartoe te Brussel een bureau in, onder leiding van Irving Brown die daartoe ruim dollars kon spenderen. Ook hier doemen regelmatig de namen op van Major, Becu en Smets. Het drietal dat, met anderen, er toe bijdroeg dat het vooroorlogse BVV binnen het ABVV zichzelf weer even kon waarmaken. En van verscheidene oude BVV-figuren die

tijdens de oorlog werden opgemerkt binnen de Unie van Hand- en Geestesarbeiders en in de omgeving van de evenzeer met de Duitse bezetter koketterende Hendrik De Man, en na de bevrijding niet te erg werden lastig gevallen.

Een belangrijke plaats neemt bij Hemmerijckx de koningskwesitie en haar afloop in. Met het sterke, misschien wel overwegende aandeel van het nieuwe ABVV er in. Strikt genomen een politieke en geen syndicale aangelegenheid, maar dat was in dat tijdsbestek onvermijdelijk. Ergens valt dat samen met het tot stand komen van de Socialistische Gemeenschappelijke Aktie, het samenwerkingsverband van BSP, ABVV, socialistische mutualiteiten en coöperatieven. De oude BVV-ers hadden gedroomd van een terugkeer naar het collectieve lidmaatschap, maar de SGA zal anders worden. De BSP wordt door de andere componenten aanvaard als de geprivilegieerde politieke partner, maar niet als de dominante factor binnen het verband. Krachtige figuren binnen het ABVV, als een Georges Debunne, zullen daarop letten.

Hemmerijckx behandelt zijn thema in een rustige, gedegene, wetenschappelijke en niet-pamfletaire stijl. Dat komt de geloofwaardigheid en leesbaarheid ten goede. Toch zijn er wel wat stijl- en schrijffoutjes in zijn tekst geslopen. Vele daarvan zijn terug te brengen tot slordig lectorswerk, een ziekte waaraan alle nog overgebleven Vlaamse uitgeverijen wel lijken te sukkelen.

Ze irriteren, maar storen de lectuur daarom niet. Doch er is bijvoorbeeld het onzekere gebruik van k en c, bijvoorbeeld bij 'sectair' en zijn afleidingen (in het Nederlands trouwens 'sektarisch' en steeds met k). En het rare, herhaaldelijk opdoemende woordje 'revindicatief'. Ik heb het opgezocht in de meest recente uitgaven van gezaghebbende woordenboeken, Van Dale, Kramers... En niet gevonden. Zal wel 'revendicatief' moeten wezen. En zo zijn er nog een stel.

Ook gebruikt Hemmerijckx makkelijk Franstalige citaten wanneer ook geautoriseerde Nederlandse versies voorhanden zijn. Dat in het behandelde tijdperk het Frans in dit land op nummer één stond, is natuurlijk juist en dus zijn vele gebruikte citaten onvermijdelijk Franstalig. Niemand zal dat de auteur kwalijk nemen. Maar waar het anders kan, moet het toch maar.

Voor communisten zal het nog steeds ontbreken van een wetenschappelijke geschiedenis van de KPb alweer opvallen. Komt het er nog ooit van? Michielsen heeft me verteld hoe hij bij zijn pogingen daartoe steeds weer een of andere KP-betwe-

ter op zijn weg vond. Georges Van den Boom moet daar berucht in geweest zijn. Tja.

Intussen hebben we nu Hemmerijckx over de beginjaren van het ABVV, tevens het eerste naoorlogse decennium. Een kapitaal werk! Lezen!

Jan Debrouwere

Rik Hemmerijckx : *Van Verzet tot Koude Oorlog 1940-1949. Machtsstrijd om het ABVV*, VUBPRESS in coproductie met AMSAB, 2003, 444 pagina's, 32,70 euro

Noten

1. BVV: Belgisch Vakverbond. In 1938 in de plaats getreden van de Syndikale Kommissie van de BWP. Het BVV was, net als de SK, 'collectief aangesloten' bij de BWP.
2. IVVV=Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen.
3. AF of L=American Federation of Labor, machtige, eerder rechts geïntendeerde USA-vakcentrale (opgericht in 1881), die lange jaren met name weigerde ook negers in haar rangen op te nemen. In 1905 scheurde de anarcho-syndicalistische IWW (Industrial Workers of the World) zich van het AF of L af. In 1935 verscheen links van het AF of L het CIO (Congress of Industrial Organizations) dat vlug miljoenen aangeslotenen telde. In 1956 sloot het CIO zich, na een lange periode van anticommunistische heksenjacht, waar het verzwaakt uit te voorschijn kwam, aan bij het AF of L (AFL-CIO).